

Nr 90.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående statsbidrag till avlöning åt lärare vid fortsättningsskolor m. m.; given Stockholms slott den 11 februari 1944.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gösta Bagge.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11 februari 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Bagge.

Enligt den till 1944 års statsverksproposition fogade bilagan åttonde huvudtiteln, punkt 187, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1944/45 till Fortsättningsskolor: Bidrag till avlöning åt lärare ett förslagsanslag av 3 500 000 kronor.

Sedan utredningen i detta ärende numera slutförts, tillåter jag mig ånyo anmäla detsamma.

I. Provisorisk reglering av anställnings- och avlöningsförhållandena för lärarinnor i hushållsgöromål vid fortsättningsskolor m. m.

1. Inledning.

Enligt § 1 i kungörelsen den 30 december 1932 (nr 587) om avlöning åt lärare vid fortsättningsskolan samt statsbidrag till sådan avlöning skall arvodet till lärare i fortsättningsskola utgöra minst 2 kronor 50 öre för undervisningstimme, dock att arvodet för undervisning i manlig eller kvinnlig slöjd skall utgöra minst 1 krona 75 öre samt att för undervisning i ämnet arbetskunskap, i den mån undervisning i kvinnlig slöjd och hushållsgöromål ej ingår däri, till lärare, som förklarats därtill berättigad, arvodet skall utgå med minst 3 kronor för undervisningstimme (jfr kungörelserna 1936:435 och 1941:469). För lärare i ersättningsskola motsvaras de två förstnämnda beloppen av respektive 1 krona 50 öre och 1 krona 25 öre. Lärare i hushållsgöromål i fortsättningsskola skall därjämte åtnjuta fri kost i samband med de praktiska övningarna i ämnet ävensom fri bostad jämte bränsle eller ersättning därför under pågående kurs. Ersättning till lärare kan ock bestämmas i form av årsavlöning, reglerad för delaktighet i statens pensionsanstalt på grundval av lägst ovannämnda timarvoden. Ambulerande lärare vid fortsättningsskola äger rätt till viss ersättning för av tjänsten föranledda resor. Enligt § 3 nämnda kungörelse skall statsbidrag till avlönande av lärare utgå med belopp, motsvarande minimiarvodena jämte i förekommande fall till lärare med reglerad årsavlöning utgående ålderstillägg.

Nämnda minimiarvoden ha varit oförändrade sedan 1936, med undantag av arvodet för undervisning i hushållsgöromål, som av 1941 års riksdag (skrivelse nr 283, sid. 12) höjdes från 2 kronor till 2 kronor 50 öre. I samband härmed tillerkändes lärarinnorna i hushållsgöromål förmånen av fri kost och bostad under pågående kurs.

Framställning har i olika sammanhang gjorts om förbättrande av skolkökslärarinnornas löne- och anställningsförhållanden. Sålunda anhöll 1938 års riksdag om utredning rörande ordnandet av skolkökslärarinnornas vid fortsättningsskolorna anställnings-, bostads-, löne- och pensionsförhållanden.

Skolöverstyrelsen framlade i skrivelse den 26 juli 1938 förslag om införande av obligatorisk undervisning i hushållsgöromål i fortsättningsskolan, innefattande även förslag om lönereglering för lärarinnorna i detta ämne. Förslaget innebar, att undervisningen skulle omfatta minst 220 undervisningstimmar. Landet skulle enligt förslaget indelas i skolkökskretsar på minst 7 000—10 000 invånare. I varje krets skulle åtminstone en skolköks-

lärarinna erhålla fast anställning. Detta förslag har icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Frågan om skolköksundervisningens ordnande och fortsättningsskolväsendets organisation överhuvud är för närvarande föremål för övervägande inom 1940 års skolutredning.

1941 års lärarlönesakkunniga ha den 11 december 1943 till chefen för finansdepartementet överlämnat en promemoria med förslag till provisorisk reglering av anställnings- och avlöningsförhållandena för lärarinnor i hushållsgöromål vid fortsättningsskolan samt provisorisk höjning av arvodet till lärare i manlig och kvinnlig slöjd vid fortsättningsskolan. Vid promemorian har fogats ett förslag till kungörelse i ämnet. Kungörelseförslaget torde få såsom bilaga fogas vid detta protokoll.

De sakkunniga bestodo vid tiden för promemorians avlämnande av undervisningsrådet J. J. E. Weijne, ordförande, undervisningsrådet D. E. Andersson, byråchefen K. A. V. Arvidsson, expeditionschefen A. E. V. Swartling och jägmästaren K. G. L. H. Tamm. Vissa folkskolinspektörer ha av t. f. chefen för finansdepartementet den 14 september 1943 förordnats att såsom experter i frågor rörande statens folkskolinspektörers verksamhetsområde delta i överläggningar med de sakkunniga under hösten 1943. Vid dessa överläggningar har jämväl förevarande förslag behandlats. Vidare ha representanter för svenska skolköklärarinnornas förening ävensom för skolutredningen beretts tillfälle att för de sakkunniga framlägga sina synpunkter på förslaget.

Efter remiss ha utlåtanden över förslaget avgivits av *statskontoret*, *allmänna lönenämnden* och *skolöverstyrelsen*. Överstyrelsen har därvid överlämnat yttranden från *styrelsen för statens folkskolinspektörers förbund*, *centralstyrelsen för svenska skolköklärarinnornas förening* och *Sveriges slöjdlärarinneförening*.

2. Den nuvarande omfattningen av undervisningen i hushållsgöromål och slöjd.

De sakkunniga ha lämnat bland annat följande uppgifter angående omfattningen av undervisningen i hushållsgöromål och slöjd.

Antalet flickor vid folk- och fortsättningsskolor, för vilka undervisning i hushållsgöromål vid utgången av läsåret 1936/37 var anordnad, utgjorde 33 914, medan 7 616 voro utan sådan undervisning, d. v. s. 81,7 mot 18,3 procent. I de flesta fall omfattade undervisningen 180 timmar.

Av skoldistrikt med undervisning i hushållsgöromål hade 89,1 procent densamma enbart förlagd vid fortsättningsskolan, 10,2 procent både vid folk- och fortsättningsskolan samt 0,7 procent enbart vid folkskolan.

Det sammanlagda antalet skolköklärarinnor vid folk- och fortsättningsskolan utgjorde 1 034, varav 317 hade tjänstgöring endast i städer, 659 endast i andra distrikt och 58 både i städer och andra distrikt. Omfattningen av lärarinnornas tjänstgöring redovisningsåret 1936/37 framgår av följande uppställning.

Antal undervisningstimmar	Antal lärarinnor	Procent
minst 1 000	321	31
720—999	266	25,7
360—719	231	22,3
högst 359	216	21
	<u>1 034</u>	<u>100.</u>

Undervisning i hushållsgöromål vid fortsättningsskolan förekom redovisningsåret 1942/43 i omkring 1 210 av rikets 2 460 skoldistrikt. Den låga siffran beror på att sådan undervisning i många distrikt endast hålles vartannat år samt att distrikt med sådan undervisning enbart vid folkskolan ej medtagits.

Sammanlagt förekom i runt tal 2 360 kurser, omfattande 420 000 timmar, varav omkring 630 kurser om 120 000 timmar fullgjordes av lärarinnor å reglerade befattningar vid fortsättningsskolan. Återstående 1 730 kurser om 300 000 timmar fullgjordes till en del av lärarinnor å reglerade befattningar vid folkskolan. Denna del torde ej överstiga 200 kurser och 35 000 timmar. Mer än $\frac{3}{5}$ av undervisningen i hushållsgöromål vid fortsättningsskolan fullgöres alltså av icke fastare anställda lärarinnor.

Undervisningen i hushållsgöromål vid fortsättningsskolan är vanligen ordnad i kurser om 6—8 veckor med undervisning 5 timmar om dagen varje vardag. I städer och större tätbebyggda orter förekommer det dock, att undervisningen är utspridd till 1 å 2 dagar i veckan över hela eller större delen av läsåret.

Lärarinnor å reglerade tjänster ha i en del fall samma löneställning som folkskollärarinnor. Vanligare torde dock vara, att de tillförsäkrats minst samma förmåner som småskollärlarinna. Det finnes dock icke så få tjänster, vilka reglerats på grundval av det fastställda minimiarvodet 2 kronor 50 öre i timmen. Till lärarinnor å icke reglerade tjänster utgår i regel endast minimiarvode.

Undervisning i kvinnlig slöjd förekom vid fortsättningsskolan sammanlagt i runt tal 60 000 timmar under redovisningsåret 1942/43. Undervisningen var mycket ojämnt fördelad mellan inspektionsområdena. Inom ett område förekom sålunda icke någon undervisning, medan ett område hade tillhoppa drygt 6 000 timmar.

Undervisning i manlig slöjd vid fortsättningsskolan förekommer i ytterst ringa omfattning.

3. De sakkunnigas motivering för provisoriska åtgärder.

De sakkunniga ha framhållit, att de nuvarande avlönings- och anställningsförhållandena för fortsättningsskolans lärare äro synnerligen otillfredsställande. Detta gäller framför allt de lärargrupper, för vilka läraranställningen i fortsättningsskolan utgör den enda eller huvudsakliga arbetsinkomsten, såsom fallet är beträffande flertalet lärarinnor i hushållsgöromål och kvinnlig slöjd ävensom beträffande vissa lärare i teoretiska ämnen och arbetskunskap. Det är enligt de sakkunnigas mening i hög grad påkallat, att en reglering av fortsättningsskolläraernas löne- och anställningsförhållanden snarast möjligt

genomföres. Frågan om fortsättningsskolans organisation och därmed sammanhängande spörsmål är emellertid föremål för utredning av 1940 års skolutredning. Förslag till ändrade bestämmelser rörande fortsättningsskolans anordning och lärarnas vid denna skolform anställningsförhållanden torde, enligt vad de sakkunniga inhämtat, komma att framläggas av utredningen. Även om man sålunda har att räkna med, att ett dylikt förslag kan föreligga inom en icke alltför avlägsen tidpunkt, ha de sakkunniga dock ansett sig böra utgå från, att en ganska avsevärd tid komme att förflyta, innan en på förslaget grundad omorganisation av fortsättningsskolan kan bli genomförd. Detta förhållande har föranlett de sakkunniga att överväga, huruvida skäl kunde anses föreligga att framlägga ett förslag till provisorisk reglering av ifrågavarande lärares avlönings- och anställningsförhållanden. De sakkunniga ha härvid funnit, att, oaktat en reglering är synnerligen påkallad beträffande samtliga lärargrupper i fortsättningsskolan, förslag till provisoriska åtgärder likväl bör begränsas till att omfatta endast två av dessa lärargrupper, nämligen lärarinnor i hushållsgöromål samt lärare i manlig och kvinnlig slöjd. Såsom motivering härför framhålla de sakkunniga följande synpunkter.

Skolkökslärarinnorna intaga inom fortsättningsskolan i vissa hänseenden en särställning. Av de lärare, som inneha sin anställning i denna skolform som huvudsyssla, utgöra dessa lärarinnor den ojämförligt största gruppen. Därtill kommer, att undervisningen i hushållsgöromål förekommer i fortsättningsskolan i sådan omfattning, att det synes vara möjligt att för ifrågavarande lärarinnor genomföra sådana anordningar, varigenom deras anställnings- och tjänstgöringsförhållanden avsevärt förbättras. De sakkunniga ha även ansett sig kunna utgå från, att, oavsett vilken organisation, som blir gällande för fortsättningsskolan, undervisningen i hushållsgöromål dock kommer att bedrivas i minst den omfattning, som nu sker, och säkerligen i än större utsträckning. Huru fortsättningsskolans anordning i övrigt kan komma att gestalta sig synes däremot vara svårare att bedöma.

Lärarinnor i kvinnlig slöjd utgöra en relativt talrik och enhetlig grupp inom fortsättningsskolan. Deras antal är dock vida lägre än skolkökslärarinnornas. Av en av de sakkunniga verkställd undersökning framgår, att undervisning i kvinnlig slöjd vid fortsättningsskolan till största delen fullgöres av lärarinnor, som därav ha sin huvudsakliga arbetsinkomst. I en del fall undervisar samma lärarinna i både kvinnlig slöjd och hushållsgöromål. Kurserna i kvinnlig slöjd äro som regel mycket korta, 2—4 veckor, och statsbidraget endast 1 krona 75 öre i timmen. Som regel utgår endast arvode med statsbidragets belopp. Lärarinnorna i kvinnlig slöjd ha därför för närvarande en sämre ställning än skolkökslärarinnorna. Då undervisning i slöjd i fortsättningsskolan förekommer i jämförelsevis ringa omfattning, ha de sakkunniga icke ansett sig kunna framlägga något förslag till ordnande av slöjdlärarinnornas tjänstgörings- och anställningsförhållanden. Detta oaktat ha de sakkunniga med hänsyn till de låga arvoden, som nu utgå till dessa lärarinnor, funnit en provisorisk arvodesförhöjning vara särskilt starkt motiverad, varför förslag härom jämväl framlägges.

Manlig slöjd förekommer i ytterst ringa omfattning i fortsättningsskolan.

Då undervisning i detta ämne hittills i avlöningshänseende varit jämställd med undervisning i kvinnlig slöjd, ha de sakkunniga ansett, att, även om lärarna i manlig slöjd i regel ha ifrågavarande undervisning såsom en bisyssla, en konsekvens av höjningen av arvudet till lärarna i kvinnlig slöjd bör bliva, att arvudet till lärarna i manlig slöjd undergå en motsvarande höjning.

Övriga lärarkategorier inom fortsättningsskolan, som ha detta arbete som huvudsyssla, ha i regel en bättre löneställning. Deras tjänstgöring är i allmänhet knuten till ett visst skoldistrikt och tjänstgöringen har därför till omfattning och förläggning kunnat ordnas på ett mera tillfredsställande sätt. Undervisning vid ersättningsskolan förekommer i så ringa utsträckning, att en arvodesreglering praktiskt taget skulle sakna betydelse.

De sakkunniga ha sökt giva de ifrågasatta provisoriska bestämmelserna en sådan utformning, att genomförandet av det förslag rörande fortsättningsskolans organisation, som är att förvänta från skolutredningen, icke försvåras.

De sakkunniga utgå från att de föreslagna provisoriska åtgärderna kunna genomföras från och med budgetåret 1944/45.

Statskontoret anför, att ämbetsverket icke vill förneka, att för de lärargrupper vid fortsättningsskolan, som av sin anställning därstädes hade sin huvudsakliga försörjning, de nuvarande anställningsvillkoren icke kunna betraktas som tillfredsställande. Å andra sidan synes det ämbetsverket, som om lönestoppet för närvarande lägger hinder i vägen för en provisorisk reglering av löneförhållandena för dessa anställningshavare.

Skolöverstyrelsen anför i denna del bland annat följande.

Det är för överstyrelsen ej möjligt att med säkerhet konstatera, i vad mån de sakkunnigas uppfattning är riktig, att avsevärd tid kommer att förflyta, innan de organisatoriska frågorna rörande fortsättningsskolan och övningsämnena lösts. Man torde emellertid få räkna med att dröjsmålet kommer att bli så betydande, att provisoriska åtgärder i fråga om de mest trängande behoven av förbättring böra vidtagas. Till de av de sakkunniga anförda skälen, att fortsättningsskolans lärare i hushållsgöromål och slöjd då närmast skola ifrågakomma, vill skolöverstyrelsen uttala sin anslutning. Överstyrelsen vill emellertid samtidigt understryka de sakkunnigas uttalande, att en reglering av avlönings- och anställningsförhållandena för samtliga lärargrupper i fortsättningsskolan är behövlig, och förutsätter, att de sakkunniga — då de under nuvarande förhållanden icke ansett sig böra föreslå en eljest otvivelaktigt välbehövlig provisorisk arvodeshöjning för samtliga fortsättningsskolans lärargrupper — upptaga hela denna fråga, så snart omständigheterna medgiva. De föreslagna åtgärderna synas ej heller — även om de, när det gäller anställningsförhållandena för hushållslärarinnor, innebära en betydande omläggning — vara av den art, att de skulle inskränka handlingsfriheten vid en senare reglering.

Allmänna lönenämnden har funnit de sakkunnigas förslag i sin helhet icke föranleda någon särskild erinran från lönenämndens sida.

Svenska skolkökslärarinnornas förening, som understryker nödvändigheten av en definitiv reglering inom en ej alltför långt avlägsen framtid, har tillstyrkt förslaget, vars antagande skulle förbättra en för ögonblicket svår krissituation.

4. Skolköslärarynnornas löne- och anställningsförhållanden.

a) Tillsättningsförfarandet.

Bestämmelser om förfarandet vid tillsättning av lärarinnor i hushållsgöromål vid fortsättningsskolan äro intagna i 1—3 §§ i de sakkunnigas förslag till kungörelse.

De sakkunniga anföra härom bland annat följande.

Den största olägenheten av det nuvarande systemet är, att lärarinnor år efter år få kortvarig anställning inom olika skoldistrikt, utan att de därigenom erhålla garanti för att ett följande år få återkomma till samma distrikt. En annan olägenhet är, att lärarinnorna icke bliva knutna till någon viss trakt av landet. För undervisningen är det emellertid av stor betydelse, att lärarinnan är väl förtrogen med förhållandena och befolkningen i den trakt, där hon tjänstgör.

De sakkunniga föreslå följande anordning. Till varje inspektionsområde hänvisas av skolöverstyrelsen lärarinnor till det antal, som motsvarar det mera fasta behovet vid fortsättningsskolan utöver lärarinnor å reglerade befattningar vid folk- eller fortsättningsskola. Det bör sedan ankomma på folkskolinspektören att fördela dessa lärarinnor å de olika kurserna inom inspektionsområdet. I den mån undervisningen icke lämpligen kan fullgöras av nämnda lärarinnor, bör inspektören äga anvisa andra lärarinnor till distrikten utan skolöverstyrelsens hörande.

För en sådan anordning kräves emellertid, att skoldistriktet åläggas att för undervisning i hushållsgöromål vid fortsättningsskolan anställa den lärarinna, som folkskolinspektören anvisar, samt förlägga undervisningen å tid, som inspektören efter samråd med skolstyrelserna eller representanter för dessa bestämmer. De sakkunniga anse, att föreskrifter i detta hänseende böra uppställas såsom villkor för erhållande av statsbidrag. Beträffande reglerade befattningar vid fortsättningsskolan eller vid folkskolan med viss undervisning vid fortsättningsskolan skola distrikten givetvis äga samma rätt som hittills att antaga lärarinna och bestämma tidpunkten för undervisningen, utan att rätten till statsbidrag äventyras. Detsamma bör även gälla beträffande vikarie å sådan befattning.

Då systemet införes, bör skolöverstyrelsen bestämma viss tid, inom vilken ansökan till ifrågavarande tjänstgöring skall göras. Kungörelse härom bör intagas i Post- och Inrikes Tidningar. Ansökningsförfarandet bör lämpligen anordnas så, att ansökningarna insändas direkt till skolöverstyrelsen. Dessförinnan bör överstyrelsen från inspektörerna infordra uppgifter angående behovet av lärarkrafter i de olika områdena. Sökandena böra angiva det inspektionsområde, dit de i första hand önska bliva hänvisade, om de äro beredda mottaga placering även i andra eller vissa andra områden, samt om de önska full eller endast begränsad tjänstgöring. De som äro förhindrade att åtaga sig annat än begränsad tjänstgöring böra erhålla hänvisning endast, därest nämnda tjänstgöring är en komplettering till tjänstgöring inom annan skolform, som icke ensam bereder lärarinnan erforderlig försörjning. Det bör dock få ankomma på inspektören att utan skolöverstyrelsens hänvisning anvisa lärarinna till en eller ett par kurser om året, vilka icke lämpligen kunna fullgöras av lärarinna, som skolöverstyrelsen hänvisat till området. Sedan ansökningarna remitterats till inspektörerna för yttrande, fattar överstyrelsen

beslut om hänvisning. Skolöverstyrelsens beslut om lärarinnas hänvisning till visst område bör gälla tills vidare.

Då framdeles ytterligare lärarinnor mera varaktigt erfordras i ett inspektionsområde, bör detta kungöras som förut nämnts, varefter skolöverstyrelsen utser någon av sökandena. Överstyrelsen bör äga förflytta lärarinna till annat område, om särskilda skäl tala härför. Lärarinna med placering i ett område bör, om sådan tjänstgöring framdeles blir ledig inom annat område, äga att efter ansökan i vederbörlig ordning bliva förflyttad till detta område.

Besvärsmätt hos Kungl. Maj:t beträffande skolöverstyrelsens beslut om lärarinnornas placering inom inspektionsområdena torde icke böra medgivas, då det ej är fråga om tjänster i vanlig mening och anordningen är avsedd som ett provisorium.

Beträffande det föreslagna tillsättningsförfarandets tillämpning anföra de sakkunniga följande.

Den omständigheten, att lärarinna av skolöverstyrelsen hänvisats till visst inspektionsområde, bör icke hindra, att hon tillfälligt tjänstgör i annat område, då någon kurs där icke kan upprätthållas av de till nämnda område hänvisade lärarinnorna. Om lärarinna erhåller undervisning i annan skolform och av denna anledning önskar undervisa minskat antal kurser i området, bör detta medgivas, om det icke medför svårigheter att skaffa lämplig ersättare till kurserna.

De i tjänsten äldre lärarinnorna torde på grund av sin längre tjänstgöring i första hand komma att erhålla skolöverstyrelsens hänvisning till visst inspektionsområde. De lärarinnor, som icke erhålla sådan hänvisning, torde under de närmaste åren icke kunna påräkna annat än mycket ringa tjänstgöring inom fortsättningsskolan. Detta beror framför allt på, att det för närvarande råder visst överskott på skolkökslärarinnor. Då undervisningen i hushållsgöromål inom en icke alltför avlägsen framtid torde bliva obligatorisk och undervisningstiden utsträckas till mer än 180 timmar, torde detta överskott komma att reduceras.

Enligt de sakkunnigas mening är det önskvärt, att de hänvisade lärarinnorna i största möjliga utsträckning erhålla full eller i det närmaste full tjänstgöring. Vid bedömning av förevarande spörsmål bör emellertid hänsyn tagas såväl till att det för närvarande finnes ett icke ringa överskott av skolkökslärarinnor liksom ock att undervisningen i hushållsgöromål framdeles säkerligen får större omfattning. Det torde få ankomma på skolöverstyrelsen att med ledning av dels från folkskolinspektörerna inhämtade upplysningar angående antalet kurser, dels ock det antal lärarinnor, som kan komma att anmäla sig och längden av deras föregående tjänstgöring, utfärda allmänna direktiv i detta hänseende.

Folkskolinspektörerna böra före ingången av varje redovisningsår uppgöra planer för kurserna och lärarinnornas placering inom de olika skoldistrikten. Kurserna böra anordnas så, att en och samma lärarinna tilldelas kurser i närliggande distrikt med kurserna utlagda i följd utan andra längre intervaller än dem, som orsakas av de speciella förhållandena i trakten och lämplig tid för rekreation. Det torde vara lämpligt, att inspektören i samband med planens upprättande samtidigt konfererar med representanter för samtliga de skoldistrikten, som skola ha samma lärarinna. Härigenom få distrikten tillfälle att framlägga sina önskemål beträffande tiderna för kurserna, till vilka inspektören bör taga största möjliga hänsyn. I trakter, där ungdomen vissa tider av året

regelmässigt är upptagen med exempelvis betgallring eller potatisupptagning, böra kurserna icke förläggas till dessa tider, även om avbrott i lärarinnans tjänstgöring därigenom uppkommer. Där flera distrikt önska samma tid för kurserna, böra distrikten kunna växelvis erhålla nämnda tid under olika år.

De sakkunniga anföra vidare följande.

Då planerna första gången upprättas inom inspektionsområdena, torde de kräva ett avsevärt arbete från inspektörernas sida. Arbetet med de korrigeringar, som därefter årligen kunna erfordras, synes emellertid bliva mindre betungande. Inspektörernas arbete med upprättande av nämnda planer kommer givetvis att medföra ökade kostnader för dem till biträden å expeditionerna. De sakkunniga förutsätta, att för budgetåret 1944/45 medel för ifrågavarande ändamål beräknas under folkskolinspektionens avlöningsanslag. Nämnda kostnadsökning, som torde kunna uppskattas till 5 000 kronor, torde mer än väl uppvägas av besparingar för statsverket genom minskade kostnader för resor och traktamenten till de ambulerande lärarinnorna.

Statskontoret tillstyrker de sakkunnigas förslag till tillsättningsförfarande.

Statens folkskolinspektörers förbund anför i denna del bland annat följande.

Provisoriskt, intill dess skolköksundervisningen blivit obligatorisk och fast ordnad genom förläggning till bestämda platser, torde förslaget kunna accepteras såsom en förbättring i dels lärarinnornas nuvarande, synnerligen otillfredsställande anställningsförhållanden, dels skolköksundervisningens allmänna planering. I det förstnämnda hänseendet hade det varit önskvärt, om en sådan anordning kunnat genomföras, att inom varje inspektionsområde ett visst för området avpassat antal lärarinnetjänster blivit förklarade som ordinarie tjänster. Då emellertid en dylik anordning eventuellt skulle föregripa en blivande definitiv organisation på detta område, finner styrelsen ej anledning att nu ifrågasätta densamma.

Svenska skolkökslärarinnornas förening tillstyrker jämväl förslaget i denna del. Därvid framhålles vikten av, att de sedan längre tid tillbaka arbetande lärarinnorna såvitt möjligt erhålla full tjänstgöring, även med risk att detta i början skulle resultera i en viss arbetslöshet bland de yngre. Vidare vore det önskvärt, att, då folkskolinspektören anvisar lärarinnorna till tjänstgöring, en erfaren skolkökslärarinna inom varje inspektionsområde stode inspektören till tjänst mot viss ersättning.

Skolöverstyrelsen anför i fråga om det föreslagna tillsättningsförfarandet bland annat följande.

De sakkunnigas förslag om ändrad ordning för anställande på icke s. k. reglerade tjänster av lärarinnor i hushållsgöromål innebär bland annat, att skoldistriktet skulle vara skyldiga att mottaga de lärarinnor, som vederbörande folkskolinspektör, i regel efter av överstyrelsen verkställd fördelning, anvisat. Folkskolinspektören skulle även äga befogenhet att efter samråd med skoldistriktet bestämma tid för kurserna i hushållsgöromål.

Förslaget betyder givetvis främst ett intrång på distriktens gällande rätt att välja lärarinna. Förfaringssättet innebär emellertid icke något helt nytt. Redan nu ha distriktet enligt folkskolans besparingskungörelse skyldighet att

efter framställning av folkskolinspektören å icke-ordinarie tjänst förordna innehavare av övertalig ordinarie lärartjänst inom annat distrikt i området. I vissa fall kan skolöverstyrelsen göra sådan framställning. Och vid förflyttning eljest av lärare kan Kungl. Maj:t besluta om placering i visst skoldistrikt. Det föreslagna förfaringssättet skulle medföra, att ett större antal skolkökslärarinnor än vad nu är fallet finge längre sammanhängande tjänstgöring. En lämpligare fördelning av lärarinnorna på landets olika delar skulle vinnas och därmed även minskning av traktaments- och resekostnadsersättningarna till ambulerande lärarinnor. Fördelarna synas överväga över den obetydliga beskringen av den kommunala självbestämmanderätten. Troligt är, att anordningen av kommunerna knappast skulle kännas som ett intrång utan snarare som en hjälp att bemästra svårigheterna vid anställande av ifrågavarande lärarinnor.

Mot de allmänna riktlinjer i fråga om tillvägagångssättet vid hänvisning och anställande av hushållslärarinnor, som föreslagits, torde ej vara något väsentligt att erinra. Kunnna folkskolinspektörerna härvid anlita lämplig arbetskraft med kännedom även om själva undervisningen i hushållsgöromål — såsom centralstyrelsen för Svenska skolkökslärarinnornas förening föreslagit — så synes detta enbart vara till fördel. Även överstyrelsens arbetsbörda kommer genom anordningen att ökas. Ett relativt stort antal sökande torde kunna förväntas anmäla sig till tjänstgöring. Vid deras uttagning synes stor frihet böra lämnas åt skolöverstyrelsen och folkskolinspektörerna, då allmänna lämplighetssynpunkter jämsides med meritvärdering böra komma till användning.

b) Arvode och avlöning.

I 4 § av de sakkunnigas förslag till kungörelse ha bestämmelser intagits om skolkökslärarinnornas rätt till arvode och avlöning, då de äro i tjänst.

De sakkunniga anföra härom följande.

Gällande minimiarvode, 2 kronor 50 öre för undervisningstimme, är enligt de sakkunnigas mening mycket låg. En särskilt svår ställning ha de tillfälligt anställda lärarinnorna, vilka, oavsett huru länge de tjänstgjort, som regel icke erhålla några ålderstillägg. I nuvarande statsfinansiella läge och då frågan om grundarvodet nyligen (år 1941) varit föremål för riksdagens prövning, anse de sakkunniga sig icke böra i samband med en provisorisk reglering föreslå en allmän höjning av minimiarvodet. Däremot böra lärarinnorna kunna tillförsäkras ålderstillägg, vilket utan att medföra allt för stora kostnader för statsverket innebär en icke oväsentlig förbättring av deras löneförhållanden.

Statsbidrag utgår för närvarande endast till ålderstillägg åt lärarinnor å reglerade tjänster vid fortsättningsskolan och under den förutsättningen, att tjänstgöringen motsvarar minst 20 veckotimmar under minst 24 veckor av året. Därest samma villkor skulle gälla även i fortsättningen, skulle många lärarinnor på grund av för kortvarig tjänstgöring icke få ålderstillägg. En lärarinna, som erhållit ålderstillägg, skulle vid minskad tjänstgöring kunna helt mista ålderstilläggen. På grund härav anse de sakkunniga, att bestämmelserna om ålderstillägg böra erhålla en sådan avfattning, att lärarinna, som erhållit dylikt tillägg, bör äga uppbära detta, oavsett om hon ett visst år kan påräkna längre eller kortare tids tjänstgöring. Enklast löses detta genom att inarbete tillägget i timarvodet, d. v. s. att timarvodet höjes efter viss tids tjänstgöring.

De sakkunniga anse, att ett sådant system bör gälla för samtliga ifrågavarande lärarinnor, således även för lärarinnor å reglerade befattningar.

Enligt gällande bestämmelser utgå tre ålderstillägg å reglerade tjänster efter respektive 5, 10 och 15 års tjänstgöring. Då rätt till ålderstillägg numera som regel inträder efter tre års tjänstgöring, bör enligt de sakkunnigas mening detsamma gälla även å förevarande område. Antalet arvodesförhöjningar (ålderstillägg) bör liksom nu vara tre.

De sakkunniga anse, att envar av de tre föreslagna arvodesförhöjningarna bör bestämmas till 25 öre för timme. Vid tjänstgöring 6 sexveckorskurser uppgår då varje arvodesförhöjning för år till ($6 \times 180 \times 0,25 =$) 270 kronor.

De belopp, som lärarinnorna enligt förslaget erhålla i olika arvodesgrupper och vid olika antal sexveckorskurser om 180 timmar, framgå av följande uppställning.

Tim-arvode kronor	1 kurs 180 tim. kronor	2 kurser 360 tim. kronor	3 kurser 540 tim. kronor	4 kurser 720 tim. kronor	5 kurser 900 tim. kronor	6 kurser 1 080 tim. kronor
2: 50	450	900	1 350	1 800	2 250	2 700
2: 75	495	990	1 485	1 980	2 475	2 970
3: —	540	1 080	1 620	2 160	2 700	3 240
3: 25	585	1 170	1 755	2 340	2 925	3 510

Å nämnda belopp skola icke utgå rörligt tillägg och kristillägg. De sakkunniga ha öfvervägt, huruvida lärarinnornas arvoden borde uppdelas i dels grundarvode och dels nämnda tillägg, varvid givetvis grundarvodena borde sättas lägre än de nu föreslagna. Då det är fråga om en provisorisk lönereglering, ha de sakkunniga ansett, att nämnda omläggning icke för närvarande bör komma till stånd. Det nuvarande systemet är dessutom enklare att tillämpa.

Till jämförelse med de föreslagna arvodesbeloppen må nämnas, att extra småskollärlarinna vid lägsta årliga lästid, 256 dagar, uppstår följande avlöning inklusive rörligt tillägg och kristillägg.

	A-ort kronor	I-ort kronor
4 eller lägsta löneklassen	2 851	3 823
8 » högsta »	3 521	4 695

En extra småskollärlarinna i A-ort med kortaste årliga lästid har alltså större avlöning än det arvode, som enligt de sakkunnigas förslag skulle tillföras lärarinna i hushållsgöromål vid fortsättningsskolan med ända upp till 6 sexveckorskurser å 180 timmar om året. Arvodet är enligt de sakkunnigas mening mycket lågt och jämförelsen innebär icke, att skolkökslärarinnorna i lönehänseende böra jämföras med småskollärlarinnor. De sakkunniga vilja framhålla, att de föreslagna provisoriska arvodesbeloppen icke böra läggas till grund för en definitiv reglering av lärarinnornas löneställning.

Liksom nu är fallet, böra skoldistriktet beträffande reglerade tjänster äga fastställa årsavlöning på grundval av lägst de fastställda minimiarvodena. Hitills torde undantagslöst årsavlöning ha fastställts för reglerade tjänster.

Beträffande uppflyttning i arvodesgrupp anföra de sakkunniga vidare följande.

För uppflyttning i löneklass fordras enligt folkskolans avlöningsreglemente, att läraren äger räkna tillgodo fyra femtedelar av full tjänstgöring under en treårsperiod. Lärarinna i hushållsgöromål vid fortsättningsskolan torde emellertid även efter genomförandet av de sakkunnigas förslag icke alltid kunna påräkna full tjänstgöring. Hittills har dessutom ett stort antal lärarinnor haft en mycket kortvarig tjänstgöring. Med hänsyn härtill anse de sakkunniga, att kraven för uppflyttning i arvodesgrupp beträffande dessa lärarinnor böra ställas något lägre. Om 6 sexveckorskurser à 180 timmar anses vara full tjänstgöring, bör det för deras del räcka med fyra femtedelar av fem sådana kurser årligen eller under en treårsperiod ($\frac{4}{5} \times 5 \times 180 \times 3 =$) 2 160 timmar, d. v. s. 720 timmar om året.

Detta innebär i allt fall en avsevärd skärpning jämfört med nuvarande bestämmelser. Enligt dessa fordras, att läraren oförvitligt tjänstgjort mera än fyra femtedelar av den stadgade minimitjänstgöringen för år av 480 timmar eller ($\frac{4}{5} \times 5 \times 480 =$) 1 920 timmar under fem år. Under tre år skulle i så fall endast erfordras ($\frac{4}{5} \times 3 \times 480 =$) 1 152 timmar.

Uppflyttning i arvodesgrupp bör ske vid det kvartalsskifte, som infaller närmast efter det villkoren för uppflyttning uppfyllts, såsom fallet är beträffande folkskolans lärare. Inträffar sådant kvartalsskifte under pågående kurs, bör alltså lärarinnan erhålla höjt arvode för den del av kursen, som infaller efter kvartalsskiftet. För närvarande sker uppflyttning endast vid kalenderårsskifte.

Liksom för folkskolans lärare bör gälla, att endast tjänstgöring efter avlagd vederbörlig examen eller behörighetsförklaring skall få tillgodoräknas.

För uppflyttning i arvodesgrupp bör i första hand tillgodoräknas det antal timmar, lärarinnan oförvitligt tjänstgjort som lärarinna i hushållsgöromål vid folk- eller fortsättningsskola, vid annan statsunderstödd kommunal skola eller vid statlig skola. Givetvis bör tjänstgöring före den provisoriska regleringens ikraftträdande jämväl få tillgodoräknas. Detta medför, att ett stort antal av de i tjänsten äldre lärarinnorna omedelbart komma upp i högsta eller näst högsta arvodesgruppen.

Enligt gällande bestämmelser må för ålderstillägg även tillgodoräknas den tid, under vilken undervisningen varit inställd till följd av smittsam sjukdom bland människor eller husdjur. Enligt folkskolans avlöningsreglemente tillgodoräknas bland annat även tid för tjänstledighet av följande anledningar: olycksfall i tjänsten, våld eller annan misshandel, som lärare utsatts för på grund av sin tjänst och i tjänsten ådragen yrkessjukdom, varom förmäles i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar eller smittsam sjukdom, som enligt epidemilagen skall anmälas till vederbörande myndighet. Dessutom tillgodoräknas tid, varunder lärare förbjudits tjänstgöra till förekommande av smittas spridning. Vid samtliga nu nämnda slag av ledighet eller hinder att tjänstgöra skall enligt de sakkunnigas förslag utgå avlöningsförmåner till lärarinnor å reglerade befattningar vid fortsättningsskolan och till lärarinnor, som skolöverstyrelsen hänvisat till visst inspektionsområde. Med hänsyn härtill anse de sakkunniga, att dessa lärarinnor även böra få tillgodoräkna sådan tid för uppflyttning i arvodesgrupp.

Lärarinnor å reglerade befattningar vid fortsättningsskolan ha dessutom enligt förslaget fått bibehålla sin nuvarande rätt att tillgodoräkna det antal

timmar, varunder de åtnjutit tjänstledighet för offentligt uppdrag eller för att bestrida befattning i statens eller kommuns tjänst.

Lärarinnor å reglerade befattningar vid *folkskolan* och andra lärarinnor, som icke blivit av skolöverstyrelsen hänvisade till visst inspektionsområde, böra däremot vid tjänstgöring i fortsättningsskola icke äga tillgodoräkna annat än den tid de faktiskt tjänstgjort.

I folkskolans avlöningsreglemente föreskrives, att tid, efter vilken avbrott å mer än tre år i följd förelegat i lärares tjänstgöring inom undervisningsväsendet, icke må tillgodoräknas. Bestämmelsen har ansetts böra gälla jämväl ifrågavarande lärarinnor. Även genom annan undervisning än i hushållsgöromål kan således avbrott i tillgodoräklandet undvikas.

För närvarande ankommer det på skolstyrelserna att bestämma om ålders-tillägg. Då statens folkskolinspektör enligt förslaget får rätt att anvisa lärarinnor till distrikten, ha de sakkunniga ansett det lämpligast, att det även bör ankomma på honom att fastställa den arvodesgrupp sådana lärarinnor skola tillhöra enligt kungörelsen.

Beträffande avlöning till lärarinnor å tjänster, som blivit reglerade före de nya bestämmelsernas ikraftträdande, framhålla de sakkunniga följande.

Den av skoldistriktet en gång beslutade regleringen rubbas i och för sig icke av de nya bestämmelserna. I den mån lärarinna genom regleringsbeslut är tillförsäkrad större förmåner än enligt de föreslagna minimiarvodena, äger hon alltjämt rätt till den högre ersättningen. Är däremot den reglerade lönen lägre än det å lärarinnan enligt förslaget tillämpliga minimiarvodet, åligger det skoldistriktet att utöver den reglerade lönen utgiva så stort belopp, att hon lägst erhåller nämnda minimiarvode.

Som regel ha lärarinnor å reglerade befattningar full eller i det närmaste full tjänstgöring, oaktat tjänsterna kunna regleras vid en tjänstgöring av endast 480 timmar om året. Om emellertid tjänstgöringen understiger 800 timmar om året, kunna de föreslagna minimiarvodena i vissa fall bliva lägre än nu gällande minimiarvode jämte de ålderstillägg om 200 kronor, för vilka statsbidrag nu utgår. Med hänsyn härtill ha de sakkunniga till sitt förslag till kungörelse fogat en övergångsbestämmelse av innehåll, att skoldistrikt, som före kungörelsens ikraftträdande ägt rätt till statsbidrag för lärarinnan tillförsäkrade ålderstillägg, genom den nya kungörelsen icke skall erhålla lägre statsbidrag än enligt tidigare gällande bestämmelser. Övergångsstadgandet bör gälla även beträffande ålderstillägg, som börja utgå först efter kungörelsens ikraftträdande, blott beslutet, att ålderstillägg skola utgå, fattats dessförinnan.

Statskontoret anför i denna del följande.

Som framgår av utredningen har det stora flertalet av ifrågavarande lärarinnor icke blivit delaktiga i de förmåner ifråga om ålderstillägg, lön under sjukdom m. m., som tillförsäkrats fast anställd lärarinna med pensionsrätt i statens pensionsanstalt, oaktat de av undervisningen i fortsättningsskolan haft sin huvudsakliga försörjning. Detta synes främst hava berott på att skoldistriktet visat en obenägenhet att inbördes samverka för en reglering av tjänsterna i pensionsanstalten. Med den omläggning av anställningsförhållandena, som av de sakkunniga förordats, finnes emellertid anledning antaga, att tjänstereglering i vidgad omfattning skall komma till stånd.

Med hänsyn härtill torde tvekan kunna råda, om tillräckliga skäl föreligga, att, som de sakkunniga föreslagit, vid sidan av nu gällande avlöningsbestäm-

melsers införa ett nytt system med arvodesförhöjningar i treårsintervaller, rätt till ersättning under sjukdom m. m. I vart fall kan statskontoret icke tillstyrka, att dessa förmåner tillförsäkras sådana lärarinnor i hushållsgöromål, för vilka undervisningen vid fortsättningsskolan utgör en bisyssla. Endast de, vilka hava sin huvudsakliga försörjning av anställningen, böra i förevarande sammanhang komma i fråga. Att åstadkomma en lämplig gränsdragning är givetvis alltid vanskligt. Därest emellertid som förutsättning för att komma i åtnjutande av de av de sakkunniga föreslagna förmånerna uppställes det villkoret, att lärarinnan *antingen* hänvisats och av folkskolinspektör för redovisningsåret blivit anvisad undervisning å minst 540 timmar *eller ock* innehar sådan befattning, med vilken förenats pensionsrätt i pensionsanstalten, torde från de föreslagna förmånerna de lärarinnor bli uteslutna, vilka uppenbarligen icke kunna sägas hava sitt levebröd av anställningen. Att vid sjunkande timtal en minskning av timarvodet kan inträda synes icke vara något för undervisningsväsendet främmande. Detsamma gäller exempelvis för slöjdlärare vid folkskola, vilken får sin undervisningsskyldighet sänkt från 20 timmar i veckan eller därutöver till lägre timtal.

Svenska skolkökslärarinnornas förening yrkar på en höjning av grundarvodet med 50 öre för undervisningstimme med hänsyn till den orimliga skillnaden mellan löneförmånerna för lärarinnor vid de yrkesbestämda linjerna inom de högre kommunala skolorna (18 lönegraden) och den föreslagna avlöningen inom yrkesbestämd fortsättningsskola.

Skolöverstyrelsen framhåller, att den utvidgade rätten till ålderstillägg får anses väl behöflig och lämplig som en provisorisk anordning. Det nuvarande villkoret för ålderstillägg till hushållslärarinnor på reglerad tjänst, att årstjänstgöringen i fortsättningsskola skall utgöra minst 480 timmar, bleve också allt svårare att uppfylla vid övergång till ettårig fortsättningsskola. Det av Svenska skolkökslärarinnornas förening framförda önskemålet om en höjning av grundarvodet med 50 öre per undervisningstimme skulle i förening med sakkunnigförslaget om ålderstillägg beröra relationerna mellan arvoden till fortsättningsskolans lärare på ett så kännbart sätt, att detsamma syntes böra överbägas endast vid en allmän översyn av dessa arvoden.

c) Avlöningsförmåner vid tjänstledighet m. m.

Skolkökslärarinnornas rätt till arvode och avlöning vid tjänstledighet eller tjänstgöringsförhinder regleras i 5 § av de sakkunnigas kungörelseförslag.

De sakkunniga anföra härom följande.

Enligt § 2 mom. 8 i gällande kungörelse äger lärarinna å *reglerad* befattning vid fortsättningsskolan vid styrkt sjukdom rätt till två tredjedelar av den på ledigheten belöpande delen av årsavlöningen samt i förekommande fall henne tillkommande ålderstillägg utan avdrag. Enligt de sakkunnigas förslag skall ålderstillägget inarbetas i minimiarvodet. Avdragsbestämmelsen måste därför omarbetas. Enligt de sakkunnigas mening

böra lärarinnor, som genom särskild reglering tillförsäkrats viss avlöning, vid tjänstledighet och hinder att tjänstgöra tillförsäkras löneförmåner i förhållande till den sålunda beslutade avlöningen, även om denna skulle vara högre än minimiarvodet. Lärarinna å reglerad befattning vid fortsättningsskolan bör med anledning härav vid tjänstledighet på grund av sjukdom äga uppbära två tredjedelar av den avlöning, som för samma tid eljest skulle utgått till henne och icke blott två tredjedelar av minimiarvodet.

I anslutning till motsvarande bestämmelser i folkskolans avlöningsreglemente ha de sakkunniga vidare ansett, att lärarinna å reglerad befattning vid fortsättningsskolan bör tillförsäkras oavkortad avlöning under 180 dagar vid vissa av tjänsten föranledda ledigheter. För tid därefter bör likasom vid sjukdom utgå två tredjedelar av avlöningen.

De ledigheter, som här åsyftas, äro: tjänstledighet på grund av olycksfall i tjänsten, i tjänsten ådragen yrkessjukdom eller smittsam sjukdom med anmälningsplikt enligt epidemilagen samt förbud att tjänstgöra på grund av smittfara. För närvarande föreligger rätt till avlöning endast vid nämnda tjänstgöringsförbud.

Vid tjänstledighet på grund av havandeskap eller barnsbörd äger lärarinna å reglerad befattning vid fortsättningsskolan för närvarande rätt till samma lön som vid sjukledighet under högst 90 dagar. I förslaget till kungörelse har i enlighet med folkskolans avlöningsreglemente rätten till avlöning utsträckt till 120 dagar. I likhet med vad som föreskrives i nämnda reglemente föreslås dock, att rätten till avlöning ej skall gälla för tid efter 90:e dagen från förlossningen.

De sakkunniga anse det vara av särskild vikt, att de *lärarinnor, som skolöverstyrelsen hänvisat till ett inspektionsområde, tillförsäkras ersättning vid sjukdom*. Å andra sidan ha de sakkunniga ansett, att rätten till ersättning vid tjänstledighet och tjänstgöringshinder bör begränsas till lärarinnor å reglerade befattningar vid fortsättningsskolan och av överstyrelsen hänvisade lärarinnor. Den nu för samtliga lärarinnor gällande rätten till ersättning, då undervisningen inställes på grund av smittsam sjukdom och vid förbud att tjänstgöra på grund av smittfara har alltså inskränkts.

Förslaget innebär sålunda, att vid tjänstledighet eller tjänstgöringshinder avlöningsförmåner icke garanteras de lärarinnor, som folkskolinspektören utan skolöverstyrelsens hänvisning anvisar distriktet, och icke heller lärarinnor å reglerade befattningar vid *folkskolan* eller vikarier å reglerade befattningar vid folk- eller fortsättningsskolan.

Beträffande de av skolöverstyrelsen hänvisade lärarinnorna anse de sakkunniga, att de böra tillförsäkras visst arvode icke blott för den kurs, under vilken sjukdomen inträffar, utan för längre tid dock för högst ($\frac{1}{2} \times 1\ 080 =$) 540 timmar för redovisningsår. Det blir också möjligt att tillämpa en sådan bestämmelse beträffande de lärarinnor, som upptagas å den av folkskolinspektören för varje redovisningsår upprättade planen. Det skall nämligen åligga skoldistrikt att vid redovisningsårets början anställa den eller de lärarinnor, som i planen anvisats till distriktet. Har en av överstyrelsen hänvisad lärarinna för ett redovisningsår anvisats till fem olika distrikt för en kurs i varje distrikt, skall hon sålunda redan vid redovisningsårets början anställas av de fem distriktet. Om hon erhåller tjänstledighet på grund av sjukdom, innan undervisningen påbörjats, och

tjänstledigheten varar hela redovisningsåret, äger hon alltså likväl rätt till visst arvode för högst 540 timmar. Arvodet skall utbetalas av de distrikt, där hon skulle tjänstgjort intill dess 540 timmar uppnåtts. För dessa utlägg få distrikten fullt statsbidrag.

Lärlarinna, som år efter år är tjänstledig på grund av sjukdom, bör givetvis icke upptagas å den av inspektören upprättade planen.

Av skolöverstyrelsen hänvisad lärarinna bör enligt de sakkunnigas mening vid tjänstledighet på grund av sjukdom garanteras två tredjedelar av det minimiarvode, som eljest skulle ha utgått till henne. Har skoldistrikt tillerkänt henne ett högre arvode än minimiarvodet, bör det likväl icke åläggas skoldistriktet att vid tjänstledighet eller tjänstgöringshinder utgiva större belopp, än som motsvarar statsbidraget.

Under 5 § 1 punkten i kungörelseförslaget stadgas rätt för av överstyrelsen hänvisad lärarinna till oavkortat minimiarvode, då undervisningen inställes på grund av smittsam sjukdom. Arvodet skall utgå i sedvanlig ordning under den tid undervisningen sålunda är inställd, och återbetalning skall icke ske, om återläsning ej kan uttagas. Det är att märka, att det ankommer på folkskolinspektören att bestämma, vid vilken tid återläsning skall äga rum.

Under 5 § 2 punkten har av skolöverstyrelsen hänvisad lärarinna tillförsäkrats oavkortat minimiarvode under 180 dagar vid vissa av tjänsten föranledda ledigheter eller förbud att tjänstgöra samt därefter två tredjedelar av nämnda arvode. Bestämmelsen får ekonomisk betydelse endast i den mån folkskolinspektören anvisat henne till tjänstgöring under nämnda tid.

Av skolöverstyrelsen hänvisad lärarinna bör enligt de sakkunnigas mening icke lämpligen tillförsäkras löneförmåner vid tjänstledighet på grund av havandeskap eller barnsbörd.

Statskontoret har i fråga om skolköklärlarinnornas rätt till löneförmåner under tjänstledighet eller vid tjänstgöringsförhinder anført följande.

En förutsättning för att lärarinna skulle bli delaktig i de av de sakkunniga föreslagna förmånerna under olika slag av ledigheter komme vid ett bifall till statskontorets förslag beträffande rätten till ålderstillägg att bliva, att lärarinnan anvisas undervisning å minst 540 timmar. De sakkunniga hava förutsatt, att en år efter år för sjukdom tjänstledig lärarinna icke vidare skulle anvisas undervisning. Det synes statskontoret lämpligt, att bestämmelser härom intagas i författningen. I avseende härå vill ämbetsverket föreslå, att i det fall en lärarinna under tre på varandra följande redovisningsår uppburit reducerat arvode under sjukdom för sammanlagt 1 080 timmar, lärarinnan för tid därefter icke skall äga uppbära sådant arvode, innan hon ånyo tjänstgjort sammanlagt 540 timmar.

Statens folkskolinspektörers förbund har intet att erinra mot de föreslagna förmånerna. De beklaga emellertid, att de sakkunniga icke kunnat finna någon form för att åt denna lärargrupp, som finge antagas åtminstone till största delen vara anställd med heltjänstgöring, bereda någon möjlighet till pension, om ock av provisorisk beskaffenhet.

Svenska skolköklärlarinnornas förening, som uttalat sin tillfredsställelse över att de av skolöverstyrelsen hänvisade lärarinnorna tillförsäkras löne-

förmåner vid sjukdom, har hemställt, att skolöverstyrelsen ville taga under övervägande, huruvida icke möjlighet kunde finnas, att dessa lärarinnors tjänstgöring kunde läggas till grund för retroaktiv tjänstårsberäkning för pension, sedan ifrågakvarande tjänster blivit definitivt reglerade.

Skolöverstyrelsen har icke haft något att erinra mot de föreslagna tjänstledighetsbestämmelserna. Beträffande den av centralstyrelsen för Svenska skolkökslärarinnornas förening väckta frågan om retroaktiv tjänstårsberäkning för pension för av överstyrelsen hänvisade lärarinnor föreslår överstyrelsen, att frågan får anstå, tills pensionsfrågan för dem upptages.

d) Naturaförmåner.

Under 6 § i de sakkunnigas kungörelseförslag regleras skolkökslärarinnornas rätt till naturaförmåner.

De sakkunniga föreslå mera detaljerade bestämmelser i fråga om den skolkökslärarinnorna tillförsäkrade rätten till bostad jämte bränsle eller ersättning därför under pågående kurs. Härutinnan anföra de sakkunniga följande.

Lärarinna har för närvarande rätt till fri bostad jämte bränsle eller ersättning därför även då hon tjänstgör i sin bostadsort. Rätten får därför anses vara en löneförmån och icke en traktamentsersättning. De sakkunniga vilja icke föreslå någon ändring i detta hänseende.

Då lärarinnorna stundom endast med svårighet kunna anskaffa bostad, ha de sakkunniga ansett, att skoldistriktet skola vara skyldiga att tillhandahålla bostadsförmånen in natura. Endast då lärarinnan så påfordrar, skall i stället utgå kontant ersättning. För att undvika tvist har denna fastställts till lägst 1 krona 50 öre om dagen.

I en del fall tillhandahålla skoldistriktet bostäder, som icke kunna anses vara av tillfredsställande beskaffenhet. I förslaget till kungörelse har med hänsyn härtill intagits föreskrift, att bostaden skall vara lämplig. Därmed avses även, att bostaden icke får ligga på för långt avstånd från arbetsplatsen. Vidare har i förtydligande syfte angivits, att distriktet skall tillhandahålla för matlagning erforderliga anordningar. Det kan icke anses vara tillfyllest, att skoldistriktet hänvisar lärarinna att använda skolkökets spis, om skolköket är förlagt till annan byggnad än lärarinnans bostad. Tjänstgör lärarinna å annan ort än bostadsorten, bör bostaden givetvis vara försedd med erforderliga möbler. Uttryckligt stadgande härom har intagits i författningsförslaget.

Vid tjänstledighet eller tjänstgöringshinder, varunder lärarinna å reglerad befattning vid fortsättningsskolan åtnjuter avlöning enligt 5 §, bör hon även äga rätt till bostadsförmånen eller ersättning därför. Av skolöverstyrelsen hänvisad lärarinna bör däremot i sådant fall äga rätt till nämnda förmån endast, om ledigheten eller tjänstgöringshindret inträffar under pågående kurs. Hon bör i så fall icke åtnjuta förmånen längre än till dess hennes tjänstgöring vid kursen eljest skulle ha upphört. Avgörande för de sakkunnigas ställningstagande har varit, att det här är fråga om en förmån, för vilken skoldistriktet ensamma bära kostnaderna.

Statskontoret anför, att enligt de föreslagna författningsbestämmelserna skulle lärarinna kunna tilltvinga sig kontant hyresersättning i stället för bostad i natura, oaktat distriktet sört för att lämplig bostad finnes att tillgå. Då ett stadgande av sådan innebörd skulle onödigt betunga skol-distrikten, föreslår statskontoret, att bestämmelsen härom utgår.

Svenska skolkökslärarinnornas förening anser, att de av de sakkunniga föreslagna föreskrifterna om fri bostad torde råda bot på de olidliga förhållanden, som för närvarande vore rådande vid tillämpningen av denna förmån.

Skolöverstyrelsen framhåller, att enligt de sakkunnigas förslag skulle skoldistrikt tillhandahålla bostad åt av överstyrelsen hänvisad lärarinna intill kursens slut, även då hon åtnjuter ledighet med visst bibehållet arvode, varjämte bostad även skulle tillhandahållas vikarien. Bestämmelsen kunde förefalla rigorös för skoldistrikt, som ensamma hade att svara för ifrågavarande kostnader, men ur lönesynpunkt vore den fullt rimlig. Även i övrigt syntes de föreslagna detaljföreskrifterna vara väl avvägda, och överstyrelsen hade intet att erinra mot att de godtoges.

5. Omreglering av arvodet för undervisning i slöjd.

De sakkunniga föreslå en höjning av arvodet för undervisning i manlig och kvinnlig slöjd vid fortsättningsskolan från 1 krona 75 öre till 2 kronor 25 öre för timme och anföra härom följande.

Då undervisningen i kvinnlig slöjd i större utsträckning än undervisningen i hushållsgöromål fullgöres såsom en bisyssla till annan tjänst, ha de sakkunniga övervägt, huruvida det icke skulle vara möjligt att begränsa höjningen till lärare, som ha sin huvudsakliga inkomst av ifrågavarande undervisning. Det har emellertid visat sig vara svårt att få lärare att åtaga sig ifrågavarande undervisning såsom bisyssla. Då arvodet i och för sig är mycket lågt och det dessutom möter stora praktiska svårigheter att finna en riktig avgränsning mellan dem, som borde vara berättigade till det högre eller det lägre arvodet, ha de sakkunniga icke ansett sig böra föreslå en sådan uppdelning. Ett lägre arvode för vissa lärarinnor skulle icke heller medföra några större besparingar, då undervisningen till övervägande del handhaves av lärarinnor, som ha detta arbete såsom huvudsyssla.

Bestämmelsen om arvodesförhöjningen har intagits under 7 § i de sakkunnigas förslag till kungörelse. I övrigt skola bestämmelserna i kungörelsen 1932: 587 alltjämt tillämpas å dessa lärare.

Statskontoret har i denna del anfört följande.

Vid 1941 års riksdag förelåg en framställning från slöjd- och yrkeslära- rarnas riksförbund om förbättring av löneförhållandena för lärare i slöjd och arbetskunskap i fortsättningsskolor (prop. nr 176, sid. 116). I avgivet remissyttrande fann sig emellertid skolöverstyrelsen då icke kunna tillstyrka framställningen, enär någon utredning icke föreläge om en allmän

revision av bestämmelserna rörande timarvoden för lärare vid fortsättningskolor och de ifrågavarande fortsättningsskollärarna syntes tillhöra de i arvodeshänseende gynnsammast ställda, samt varje uppgift saknades angående omfattningen av den grupp av lärare, som hade sin huvudsakliga utkomst av lärarsysslan. Departementschefen ansåg sig under dåvarande förhållanden icke böra tillstyrka framställningen, vilket uttalande lämnades utan erinran av riksdagen. Tillika må erinras, att slöjdarvudet i folkskolorna uppgår till sammanlagt 2 kronor 18 öre (inberäknat 64,48 procent rörliga förmåner) för lärare, vilka hava lägst en undervisningsskyldighet å 20 timmar i veckan, samt till 1 krona 55 öre för övriga slöjdlärare.

Under nu angivna förhållande måste enligt statskontorets förmenande betänkligheter möta mot att som de sakkunniga föreslagit medgiva en generell höjning till 2 kronor 25 öre av slöjdarvodena vid fortsättningsskolan. Särskilt i de fall anställningen är att anse som bisyssla förefaller en dylik förhöjning omotiverad. Det synes således föga lämpligt, att en ordinarie folkskollärare, vilken har undervisning i slöjd vid fortsättningsskola som bisyssla, härför skulle äga uppbära en ersättning av 2 kronor 25 öre per timme, medan likartad undervisning vid folkskolan endast skulle ersättas med 1 krona 55 öre per timme. Med hänsyn härtill och under hänvisning till skolöverstyrelsens ovan återgivna uttalanden anser statskontoret framställningen om generell höjning av timarvodena i slöjd vid fortsättningsskolan icke böra vinna bifall. Det bör icke heller förbises att — där förutsättningar härför äro förhanden — ifrågavarande tjänster kunna regleras i statens pensionsanstalt. Genom en dylik reglering tillförsäkras distriktets statsbidrag till ålderstillägg, sjuklön m. m. för de anställda. Skulle emellertid — i viss anslutning till de bestämmelser, som gälla för slöjden i folkskolan — en differentiering kunna åstadkommas mellan de lärare, som hava anställningen i fortsättningsskolan som huvudsyssla och övriga lärare, synes en förhöjning av de förras arvoden försvarbar. Förslag härom lärer dock svårligen kunna framläggas utan närmare utredning rörande denna lärargrupps anställningsförhållanden.

Statens folkskolinspektörens förbund har framhållit, att den föreslagna förbättringen av slöjdläraryrvudet måste betecknas som den lägsta tänkbara. Förbundet anför vidare.

Av de sakkunniga framhålles i detta sammanhang, att det visat sig vara svårt att få lärare att åtaga sig ifrågavarande undervisning såsom bisyssla. Då detta uttalande — vars riktighet kan av styrelsen vitsordas — synes avse att i viss mån motivera den föreslagna arvodesförhöjningen, borde det enligt styrelsens mening ha legat nära att i förslaget till löneförbättring åt lärare vid fortsättningsskolan inbegripa även lärare i denna skolas övriga ämnen: arbetskunskap, medborgarkunskap, modersmålet och naturkunnsighet. Om dessa ämnen gäller nämligen i nästan ännu högre grad än i fråga om manlig och kvinnlig slöjd, att det med nuvarande arvoden ofta visar sig svårt att få kompetenta lärare för deras handhavande.

Sveriges slöjdläraryrkesförbund har understrukt, att en begränsning av arvodesförhöjningen till dem, som ha arbetet som huvudsyssla, skulle vara ogynnsam för anställningen av kvalificerade lärarkrafter till dessa lågt avlönade timplärlartjänster. Då såväl utbildningstiden som betydelsen av arbetet vore fullt jämställda mellan slöjd- och skolköksläraryrken har för-

eningen ansett, att slöjdlärarynnornas arvode per undervisningstimme borde höjas med 75 öre till 2 kronor 50 öre eller till samma grundarvode som för skolkökslärarynnorna. För att giva slöjdlärarynnorna kompensation för ej tillerkända naturaförmåner och lönegruppsplaceringar yrkar föreningen kristillägg på timarvodet. Slutligen hemställer föreningen, att, där förhållandena det medgåve, en eller flera kommuner skulle kunna anställa en ordinarie eller extra ordinarie fackutbildad lärarinna i kvinnlig slöjd i fortsättningsskolan.

Skolöverstyrelsen har i fråga om slöjdarvodet anfört följande.

De sakkunniga ha föreslagit höjning från 1 krona 75 öre till 2 kronor 25 öre per timme för manlig och kvinnlig slöjdlärare i fortsättningsskola. Genom en dylik anordning förryckes visserligen förhållandet mellan grundarvodena för olika befattningshavare i fortsättningsskolan. Då emellertid de lärargrupper, för vilka höjning föreslås, ligga lågt på arvodesskalan och bäst behöva förbättring, vill överstyrelsen tillstyrka förslaget.

Sveriges slöjdlärarynnoförening har i sitt yttrande påyrkat en höjning med 75 öre per timme jämte kristillägg på arvodet. Det torde emellertid — även om en dylik förbättring vore rimlig — nu icke vara aktuellt att vid en provisorisk reglering så väsentligt rubba relationen mellan fortsättningsskolearvodena.

6. Statsbidrag till avlönande av lärare i hushållsgöromål och slöjd vid fortsättningsskola.

Bestämmelser om statsbidrag till avlönande av lärare i hushållsgöromål och slöjd vid fortsättningsskola ha intagits i 8 § av de sakkunnigas kungörelseförslag.

De sakkunniga anföra härom följande.

Statsbidrag skall utgå för hela den avlöning eller det arvode, som det enligt 4 och 7 §§ åligger skoldistriktet att lägst utgiva. I den mån skoldistriktet utgiva högre avlöning eller arvode, ha de att själva bära kostnaderna härför. Även för den avlöning eller det arvode, som enligt 5 § utgår till lärarinna i hushållsgöromål under tjänstledighet eller tjänstgöringshinder, utgår statsbidrag. Har skoldistrikt vid lönerreglering tillerkänt sådan lärarinna å reglerad befattning högre avlöning, än som motsvarar minimiarvodet, är distriktet visserligen skyldigt utgiva den beslutade avlöningen eller viss del därav under ifrågavarande slag av tjänstledighet eller tjänstgöringshinder. Statsbidrag utgår emellertid endast för den del av avlöningen, som motsvarar minimiarvodet eller viss del därav.

Statsbidrag utgår givetvis även för det arvode, vartill lärare i slöjd vid tjänstledighet eller tjänstgöringshinder kan äga rätt enligt kungörelsen 1932: 587.

Då löneförmåner utgå vid olycksfall i tjänsten eller i tjänsten ådragen yrkessjukdom, som avses i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar, äga skoldistriktet uppbära den sjukpenning, som utgår enligt olycksfallsförsäkringslagen eller yrkessjukdomslagen. Då statsbidrag utgår till dessa löneförmåner, vilket är fallet beträffande lärarinnor i hushållsgöromål, skall vid rekvisition av statsbidrag avdrag ske för sålunda uppburna sjukpenningbelopp. Detsamma bör även gälla, då skoldistrikt står självrisk

för utgivande av sjukpenning. Bestämmelsen härom har erhållit samma avfattning som motsvarande föreskrift för folkskolans lärare (kungörelsen 1942: 624, § 3 mom. 4).

7. Kostnadsberäkningar.

De sakkunniga ha beräknat, att den totala kostnaden för genomförande av de sakkunnigas ifrågavarande förslag skulle för år uppgå till 205 000 kronor. För budgetåret 1944/45 beräknas därjämte ett belopp av 5 000 kronor till biträden åt folkskolinspektörerna.

Hushållsgöromål. Enligt av folkskolinspektörerna lämnade uppgifter utgick för redovisningsåret 1942/43 statsbidrag till undervisning i hushållsgöromål i fortsättningsskola för sammanlagt omkring 420 000 undervisningstimmar. De sakkunniga beräkna, att lärarinnorna vid ett genomförande av de sakkunnigas förslag komma att i medeltal uppbära ett timarvode av 3 kronor mot nu 2 kronor 50 öre. Ökningen av kostnaderna för statsbidrag till nämnda arvoden skulle då bli omkring $(420\,000 \times 0:50 =)$ 210 000 kronor. Detta belopp bör emellertid minskas med nu utgående statsbidrag för ålderstillägg till lärarinnor å vid fortsättningsskolan reglerade tjänster. Därest nämnda lärarinnor, vilka enligt inspektörernas uppgifter till antalet äro omkring 150, antagas i genomsnitt uppbära 300 kronor i ålderstillägg, bör från tidigare angivet belopp avgå $(150 \times 300 =)$ 45 000 kronor. Ökningen i statsbidrag skulle alltså kunna uppskattas till $(210\,000 - 45\,000 =)$ omkring 165 000 kronor.

Enligt de sakkunnigas förslag skall statsbidrag utgå för avlöningsförmåner under tjänstledigheter i större utsträckning än hittills varit fallet. Den ekonomiskt betydelsefullaste utvidgningen är, att de av skolöverstyrelsen hänvisade lärarinnorna tillförsäkras visst arvode under sjukdom. Dessutom ha nämnda lärarinnor och lärarinnor å reglerade befattningar vid fortsättningsskolan tillförsäkrats avlöningsförmåner vid tjänstledighet på grund av olycksfall i tjänsten och vissa andra av tjänsten orsakade ledigheter. De av överstyrelsen hänvisade lärarinnornas undervisning torde komma att omfatta omkring 250 000 timmar om året. De torde som nämnts i genomsnitt tillhöra arvodesgrupp 3 med ett arvode av 3 kronor för timme och vid tjänstledighet på grund av sjukdom uppbära 2 kronor för timme. Att uppskatta deras sjukfrekvens är vanskligt. Antages den emellertid utgöra 2 procent, blir statens kostnad omkring $(0,02 \times 250\,000 \times 2 =)$ 10 000 kronor. Kostnadsökningen på grund av avlöningsföreskrifterna beträffande andra slag av ledigheter torde vara relativt obetydlig och uppvägas av de besparingar, som uppstå genom att vikarierna för tjänstlediga lärarinnor som regel torde tillhöra lägre arvodesgrupp än dessa.

De sakkunnigas förslag beträffande lärarinnor i hushållsgöromål vid fortsättningsskolan torde alltså medföra en ökning av statsbidraget till deras avlöning med sammanlagt $(165\,000 + 10\,000 =)$ 175 000 kronor.

Därtill kommer för budgetåret 1944/45 ett ökat anslagsbehov av omkring 5 000 kronor till biträden å folkskolinspektörernas expeditioner.

Statsverkets kostnader för lärarinnornas resor komma emellertid att minska, sedan de sakkunnigas förslag genomförts.

Slöjd. Enligt av de sakkunniga inhämtade uppgifter förekom undervisning i kvinnlig slöjd vid fortsättningsskolan sammanlagt i runt tal 60 000 timmar redovisningsåret 1942/43. En höjning av minimiarvodet med 50

öre för timme skulle sålunda innebära en kostnadsökning för statsverket med omkring 30 000 kronor.

Undervisning i manlig slöjd förekommer i så ringa omfattning, att man i detta sammanhang kan bortse från densamma.

Den totala kostnaden för ett genomförande av de sakkunnigas nu förevarande förslag skulle alltså kunna beräknas till (175 000 + 5 000 + 30 000 =) 210 000 kronor. Anmärkas bör i förevarande sammanhang, att någon höjning av anslaget för statsbidrag till avlöning åt lärare vid fortsättningskolor icke erfordras för budgetåret 1944/45, då nämnda bidrag utanordnas i efterskott först efter utgången av det redovisningsår, å vilket kostnaderna belöpa. Däremot bör anslaget till Folkskolinspektionen: Avlöningar för nyssnämnda budgetår — vid bifall till vad de sakkunniga föreslagit — höjas med tidigare nämnt belopp eller 5 000 kronor.

Statskontoret har anfört, att, därest en reglering genomfördes i den begränsade omfattning, som av ämbetsverket förordats, kunde den totala ökningen av statsbidraget beräknas till 102 000 kronor. Härvid har statskontoret förutsatt, att genom den av ämbetsverket föreslagna spärren 20 procent av undervisningen i hushållsgöromål skulle komma att handhas av lärarinnor, vilka icke bleve berättigade till arvodesförhöjningar.

Departement-
schefen.

Sedan åtskilliga år tillbaka har frågan om en förbättring av fortsättningsskolläraernas anställnings- och avlöningsförhållanden varit aktuell. De nu för undervisning i fortsättningsskola gällande minimiarvodena äro med undantag av arvudet för undervisning i hushållsgöromål, vilket av 1941 års riksdag höjdes från 2 kronor till 2 kronor 50 öre, desamma som för tjugu år sedan. Dyrtdstillägg eller kristillägg ha icke kommit denna lärarpersonal till del. Anledningen till att fortsättningsskollärarna blivit i jämförelse med andra lärargrupper så illa ställda i lönehänseende torde vara, att åtgärder planerats för en omorganisation av fortsättningsskolan, vilka man icke velat föregripa genom ändringar i löne- eller anställningsvillkor. Denna organisationsfråga är för närvarande föremål för utredning inom 1940 års skolutredning, och skolutredningen torde inom en snar framtid komma att framlägga förslag beträffande fortsättningsskolans organisation och därmed sammanhängande spörsmål. Det är emellertid ovisst, om förslag i ämnet skall kunna föreläggas 1945 års riksdag. Även om detta blir möjligt, torde genomförandet av en blivande omorganisation av fortsättningsskolan komma att taga ganska avsevärd tid i anspråk.

Med hänsyn till det anförda finner jag det önskvärt, att en reglering av anställnings- och avlöningsförhållandena för fortsättningsskolans lärare och i synnerhet för de lärargrupper, för vilka anställningen i fortsättningsskolan utgör den enda eller huvudsakliga arbetsinkomsten, kommer till stånd snarast möjligt. En definitiv sådan reglering kan dock icke lämpligen genomföras, förrän frågan om fortsättningsskolans organisation vunnit sin lösning. Jag anser det emellertid även under rådande statsfinansiella förhållanden motiverat, att i avbidan härpå provisoriska åtgärder nu vidtagas till förbättrande av vissa lärargrupper anställnings- och avlöningsförhållanden.

1941 års lärarlönesakkunnigas nu framlagda förslag till provisorisk reglering av avlönings- och anställningsförhållandena för lärarinnorna i hushållsgöromål vid fortsättningsskolan m. m. synes vara ägnat att provisoriskt avhjälpa de mest påtagliga bristerna i fråga om nämnda lärarinnors avlönings- och anställningsförhållanden, samtidigt som förslaget innebär en omreglering av arvudet för de lärargrupper vid fortsättningsskolan — lärare i manlig och kvinnlig slöjd — vilka ligga lägst på arvodeskalan.

Beträffande de olika punkterna i de sakkunnigas förslag vill jag framhålla följande.

Mot det föreslagna tillsättningsförfarandet för lärarinnor i hushållsgöromål finner jag i likhet med de hörda myndigheterna icke anledning till erinran. Vid prövning av ansökningar om hänvisning av sökandena till olika inspektionsområden torde skolöverstyrelsen, såsom ämbetsverket förutsett, böra äga tillämpa allmänna lämplighetssynpunkter jämsides med meritvärdering.

Enligt statskontorets förslag skulle ålderstillägg endast utgå till sådana lärarinnor i hushållsgöromål, som överstyrelsen hänvisat till visst inspektionsområde och åt vilka folkskolinspektören anvisat minst 540 undervisningstimmar för redovisningsåret eller som inneha reglerad befattning. Härigenom skulle de årliga kostnaderna enligt statskontorets beräkningar minskas med 42 000 kronor. Statskontorets förslag syftar till att så begränsa rätten till ålderstilläggen, att sådana endast tillkomma dem, som ha anställningen vid fortsättningsskolan som huvudsyssla. Erfarenheterna ha emellertid givit vid handen, att en dylik gränsdragning mellan huvud- och bisyssla mången gång icke leder till tillfredsställande resultat och i varje fall är förenad med betydande praktiska olägenheter. I förevarande fall synes jämväl den av statskontoret dragna gränsen väl snäv, och kostnadsminskningen torde dessutom bliva betydligt lägre än vad statskontoret räknat med. Jag anser mig därför böra biträda de sakkunnigas förslag i ämnet.

De av de sakkunniga föreslagna bestämmelserna beträffande lärarinnornas i hushållsgöromål avlöningsförmåner under tjänstledighet eller vid tjänstgöringsförhinder kan jag i huvudsak biträda. Från arvodesbelopp, som av skolöverstyrelsen hänvisad lärarinna jämlikt 5 § 2 punkten a och b i de sakkunnigas kungörelseförslag äger uppbara, synes avdrag böra göras för sjukpenning, som utgår till lärarinnan enligt olycksfallsförsäkringslagen eller lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar på grund av olycksfall i tjänsten eller i tjänsten ådragen yrkessjukdom. Men hänsyn till vad statskontoret anfört förordar jag vidare, att bestämmelserna i enlighet med statskontorets förslag kompletteras med ett stadgande av innebörd, att av skolöverstyrelsen hänvisad lärarinna, som under tre på varandra följande redovisningsår uppburit reducerat arvode under sjukdom för sammanlagt 1 080 timmar, för tid därefter icke skall äga uppbara sådant arvode, innan hon ånyo tjänstgjort sammanlagt 540 timmar.

De sakkunniga ha föreslagit mera detaljerade bestämmelser i fråga om den lärarinnorna i hushållsgöromål enligt beslut av 1941 års riksdag tillförsäkrade rätten till bostad jämte bränsle eller ersättning därför under pågående kurs. Erfarenheterna ha nämligen givit vid handen, att skoldistrikten i många fall tillhandahållit mindre lämpliga bostäder utan att lärarinnan eller vederbörande folkskolinspektör haft möjlighet att få rättelse till stånd. Statskontoret har mot bestämmelserna invänt, att lärarinnorna enligt dessa kan påfordra kontant ersättning, oaktat skoldistriktet sört för att lämplig bostad finnes att tillgå. Det är emellertid icke vanligt, att skoldistrikt nedlagt särskilda kostnader på bostad till skolkökslärarinna. Det är därjämte icke sannolikt, att en lärarinna utan rimliga skäl skulle vägra godtaga sådan bostad. Jag anser mig därför kunna biträda de av de sakkunniga föreslagna bestämmelserna.

De sakkunnigas förslag om höjning av minimiarvodet för undervisning i manlig och kvinnlig slöjd vid fortsättningsskola från 1 krona 75 öre till 2 kronor 25 öre har tillstyrkts av skolöverstyrelsen, medan statskontoret icke ansett sig kunna tillstyrka en generell höjning av arvodet. För egen del biträder jag de sakkunnigas förslag även i denna del. Svenska slöjd-läraryrkesföreningen har hemställt om en ytterligare höjning av arvodet för undervisning i slöjd och om kristillägg därpå. I likhet med skolöverstyrelsen anser jag mig icke kunna förorda den av föreningen begärda ytterligare förhöjningen.

Mot de av de sakkunniga föreslagna statsbidragsbestämmelserna har jag icke funnit anledning till erinran.

Min ståndpunkt innebär sammanfattningsvis, att jag anser mig kunna tillstyrka de sakkunnigas förslag i dess helhet med vissa av mig i det föregående förordade tillägg till de föreslagna bestämmelserna om avlöningsförmånerna vid olycksfall i tjänsten och under sjukdom för av överstyrelsen hänvisad lärarinna i hushållsgöromål. Förslaget torde böra genomföras från och med den 1 juli 1944.

Förslagets genomförande har av de sakkunniga beräknats medföra en årlig merutgift för statsverket av 205 000 kronor för bidrag till avlöning av lärare vid fortsättningsskolor. Beräkningen har icke givit mig anledning till erinran. De sakkunniga ha därjämte ansett sig böra räkna med ett ökat medelsbehov för nästa budgetår av 5 000 kronor för avlöning av biträden på folkskolinspektörernas expeditioner med hänsyn till inspektörernas arbete med uppgörande av planer för undervisningen i hushållsgöromål. Arbetet med uppgörande av planerna torde till väsentlig del böra utföras redan innevarande budgetår. Tillräckliga skäl torde emellertid icke föreligga att utverka riksdagens bemyndigande att överskrida de för detta budgetår anvisade anslagsmedlen till biträden på inspektörernas expeditioner. Vid behov torde i särskilda fall medel till ökad biträdeshjälp kunna ställas till förfogande i annan ordning.

II. Förslagsanslaget till Försättningskolor: Bidrag till avlöning åt lärare.

Detta anslag, som för budgetåren 1937/41 var uppfört med respektive 5 250 000, 5 000 000, 4 825 000 och 4 050 000 kronor, höjdes för budgetåret 1941/42 med anledning av den av 1941 års riksdag beslutade höjningen av arvudet till lärarinnor i hushållsgöromål i försättningskolor till 4 200 000 kronor. För budgetåret 1942/43 var anslaget uppfört med 3 700 000 kronor och är för innevarande budgetår uppfört med 3 500 000 kronor. Anslagsminskningen har huvudsakligen berott på den fortgående centraliseringen av försättningskolväsendet samt övergång från tvåårig till ettårig försättningskola i samband med införande av sjunde skolår.

Medelsåtgången till avlöning åt lärare vid försättningskola utgjorde i avrundade tal

för budgetåret 1937/38	kronor	5 501 000
» » 1938/39	»	5 079 000
» » 1939/40	»	4 394 000
» » 1940/41	»	2 336 000
» » 1941/42	»	3 122 000
» » 1942/43	»	3 636 000.

Skolöverstyrelsen har i sina anslagsäskanden för nästa budgetår hemställt, att förevarande anslag måtte uppföras med oförändrat belopp, 3 500 000 kronor. Med hänsyn till den ökade medelsåtgången under senare åren — vilken syntes förorsakas av bristen på transportmedel för fortsatt centralisering och av minskad övergång till ettårig skolkurs — funne sig överstyrelsen icke nu kunna föreslå någon minskning av anslaget utan ansåge, att detsamma borde upptagas till åtminstone samma belopp som för innevarande budgetår.

Statsbidrag till avlöning åt lärare vid försättningskola rekvideras i efterskott först efter utgången av det redovisningsår, på vilket kostnaderna belöpa. Efter rekvisition av skoldistrikt skall statskontoret eller vederbörande länsstyrelse emellertid så snart ske kan under det redovisningsår, på vilka kostnaderna belöpa, förskottsvis utbetala 90 procent av det belopp, som av distriktet beräknats utgöra avlöningskostnaderna för redovisningsåret. Utanordnat förskott jämte en procent av detsamma avdrages sedan vid den slutliga utanordningen av statsbidraget för redovisningsåret.

Med hänsyn till ovannämnda förskotts-förfarande påverkas anslagsbehovet för nästa budgetår av den av mig i det föregående förordade provisoriska löneregleringen för lärarinnorna i hushållsgöromål och höjningen av arvudet för undervisning i slöjd. I vad mån löneregleringen för lärarinnorna i

Departement-
schefen.

hushållsgöromål kommer att medföra ökad belastning för nästa budgetår synes dock vara beroende av huruvida beslut om lärarinnornas placering i lönegrupp föreligger vid den tidpunkt, då rekvisition av förskott skall äga rum. I vilken omfattning sådant beslut kan föreligga vid nämnda tidpunkt är för närvarande omöjligt att med någon säkerhet bedöma. Vid sådant förhållande kan anslagsbehovet för nästa budgetår endast uppskattningsvis beräknas. Med beaktande av den ökade medelsåtgången under budgetåren 1941/43 och under hänsynstagande till att statsbidrag endast i begränsad omfattning rekvideras i förskott anser jag mig böra förorda, att ifrågavarande anslag för nästa budgetår höjes med 100 000 kronor och sålunda uppföres med 3 600 000 kronor.

III. Hemställan.

Under återopande av vad jag i det föregående anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna av mig i det föregående förordade ändringar i gällande grunder för statsbidrag till avlöning åt lärarinnor i hushållsgöromål samt lärare i manlig och kvinnlig slöjd vid fortsättningsskolor;

dels ock till Fortsättningsskolor: Bidrag till avlöning åt lärare för budgetåret 1944/45 anvisa ett förslagsanslag av ..... kronor 3 600 000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

G. v. Krusenstjerna.

1941 års lärarlönesakkunnigas förslag

till

Kungl. Maj:ts kungörelse

med provisoriska bestämmelser om avlöning åt lärarinnor i hushållsgöromål samt lärare i manlig och kvinnlig slöjd vid fortsättningskolan samt statsbidrag till sådan avlöning m. m.

Kungl. Maj:t har, med stöd av riksdagens beslut, funnit gott meddela följande särskilda bestämmelser att lända till efterrättelse utan hinder av vad i stadgan den 16 september 1918 (nr 1001) för fortsättningsskolan och i kungörelsen den 30 december 1932 (nr 587) om avlöning åt lärare vid fortsättningsskolan samt statsbidrag till sådan avlöning ävensom i nämnda stadga eller kungörelse sedermera vidtagna ändringar finnes stadgat däremot stridande.

1 §.

Skoldistrikt, som önskar statsbidrag till undervisning i hushållsgöromål vid fortsättningsskolan, åligger att för sådan undervisning för varje redovisningsår anställa den eller de lärarinnor, som statens folkskolinspektör anvisar.

Distriktet äger dock utan sådan anvisning anställa lärarinna å med pensionsrätt reglerad befattning samt vikarie å sådan befattning.

Där inspektör äger anvisa lärarinna, skall han jämväl efter samråd med skolstyrelserna eller representanter för dessa äga bestämma, å vilken tid undervisningen skall äga rum.

2 §.

Skolöverstyrelsen skall efter hörande av folkskolinspektören till varje inspektionsområde hänvisa lärarinnor i hushållsgöromål till det antal, som motsvarar det mera fasta behovet vid fortsättningsskolan utöver lärarinnor å reglerade befattningar vid folk- eller fortsättningsskola. Hänvisning skall gälla tillsvidare.

Skolöverstyrelsen skall genom kungörelse i den tidning, vari officiella meddelanden införas, bereda lärarinna, som önskar ifrågakomma till hänvisning, som i första stycket sägs, tillfälle att inom angiven tid hos överstyrelsen inkomma med ansökan härom.

3 §.

Statens folkskolinspektör skall med ledning av de direktiv, som skolöverstyrelsen utfärdar, för varje redovisningsår upprätta en plan över de kurser, till vilka han enligt 1 § äger anvisa lärarinna. I planen skall för

varje kurs angivas den tid, under vilken kursen skall pågå, samt den lärarinna, som skall anställas för kursen. Inträffa särskilda förhållanden, äger inspektören besluta om avvikelse från planen.

Inspektören skall i första hand anvisa lärarinna, som skolöverstyrelsen hänvisat till inspektionsområdet. Önskar annan lärarinna bliva av inspektören anvisad anställning inom området, skall hon anmäla sig hos denne.

4 §.

1 mom. Lärarinna i hushållsgöromål i fortsättningssskola skall lägst uppbära arvode efter någon av följande grupper:

arvodesgrupp	arvode för undervisningstimme kronor
1	2: 50
2	2: 75
3	3: —
4	3: 25

Lärarinna skall tillhöra arvodesgrupp 1, där ej annat följer av 2 mom.

Ersättningen kan bestämmas i form av årsavlöning, reglerad för delaktighet i statens pensionsanstalt på grundval av lägst de i första stycket av detta moment omfördälda timarvodena.

2 mom. För placering i arvodesgrupp må lärarinna i hushållsgöromål tillgodoräkna det antal timmar, som hon efter avlagd vederbörlig examen oförvitligt tjänstgjort såsom lärarinna i hushållsgöromål vid folk- eller fortsättningssskola, vid annan statsunderstödd kommunal skola eller vid statlig skola.

Lärarinna, som avses i 5 §, må även tillgodoräkna det antal timmar under sin anställning, som hon icke tjänstgjort av anledning, som omfördäles i 5 § 1 och 2 punkterna. Tid för återläsning enligt 1 punkten må icke tillgodoräknas.

Lärarinna å reglerad befattning vid fortsättningssskola äger tillgodoräkna det antal timmar, varunder hon åtnjutit tjänstledighet för offentligt uppdrag eller för att bestrida befattning i statens eller kommuns tjänst.

Tid, efter vilken avbrott å mer än tre år i följd förelegat i lärarinnas tjänstgöring inom undervisningsväsendet, må dock ej tillgodoräknas.

Sedan lärarinna tillhört en arvodesgrupp minst tre år och därunder haft anställning minst 2 160 timmar, som må tillgodoräknas, skall hon tillhöra närmast högre arvodesgrupp från och med därpå följande kalenderkvartal. Vid uppflyttning från lägsta arvodesgruppen räknas treårstiden från första dagen i anställning, som må tillgodoräknas.

3 mom. Statens folkskolinspektör beslutar om placering i arvodesgrupp av lärarinna, som han anvisar till tjänstgöring enligt 1 §. För annan lärarinna skall skolstyrelsen fatta sådant beslut.

5 §.

Vid tjänstledighet eller tjänstgöringshinder skall till lärarinna i hushållsgöromål i följande fall lägst utgå arvode eller avlöning i enlighet med vad nedan anges. I andra fall av tjänstledighet eller tjänstgöringshinder skall det icke äligga skoldistrikt att utgiva arvode eller avlöning.

Orsak till tjänstledighet eller tjänstgöringshinder

Arvode eller avlöning

Lärlarinna, som innehar med pensionsrätt reglerad befattning vid fortsättningsskolan

Av skolöverstyrelsen hänvisad lärlarinna

1. Undervisning *inställd* på grund av smittsam sjukdom.

Avlöning utgår, som om undervisning bedrivits i eljest bestämd omfattning. Återläsning skall fullgöras utan särskild ersättning.

Arvode enligt 4 § utgår, som om undervisning bedrivits i eljest bestämd omfattning. Återläsning skall fullgöras utan särskild ersättning.

2. *Olycksfall, smittsam sjukdom m. m.*

a. Olycksfall i tjänsten samt våld eller annan misshandel, som lärarinnan utsatts för på grund av sin tjänst, med därav föranledd sjukdom eller förlust av arbetsförmågan. Med olycksfall i tjänsten skall förstås vad som enligt olycksfallsförsäkringslagen är att hänföra till olycksfall i arbete.

Den avlöning, som eljest skulle utgått, utgives intill 180 dagar från dagen för olycksfallet, våldet eller misshandeln. Därefter utgår två tredjedelar av nämnda avlöning.

Det arvode, som eljest skulle utgått enligt 4 §, utgives intill 180 dagar från dagen för olycksfallet, våldet eller misshandeln. Därefter utgår två tredjedelar av nämnda arvode.

b. I tjänsten ådragen yrkessjukdom, varom förmäles i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar, eller smittsam sjukdom, som enligt epidemilagen skall anmälas till vederbörande myndighet.

Den avlöning, som eljest skulle utgått, utgives intill 180 dagar från det lärarinnan på grund av sjukdomen upphörde att tjänstgöra. Därefter utgår två tredjedelar av nämnda avlöning.

Det arvode, som eljest skulle utgått enligt 4 §, utgives intill 180 dagar från det lärarinnan på grund av sjukdomen upphörde att tjänstgöra. Därefter utgår två tredjedelar av nämnda arvode.

c. Förbud att tjänstgöra till förekommande av smittas spridning.

Den avlöning, som eljest skulle utgått, utgives intill 180 dagar från det lärarinnan på grund av förbudet upphörde att tjänstgöra. Därefter utgår två tredjedelar av nämnda avlöning.

Det arvode, som eljest skulle utgått enligt 4 §, utgives intill 180 dagar från det lärarinnan på grund av förbudet upphörde att tjänstgöra. Därefter utgår två tredjedelar av nämnda arvode.

3. Behörigen styrkt *sjukdom* i andra fall än i punkt 2 avses.

Två tredjedelar av den avlöning, som eljest skulle utgått.

Två tredjedelar av det arvode, som eljest skulle utgått enligt 4 §, utgives för högst 540 timmar av ett och samma redovisningsår.

4. *Havandeskap eller barnsbörd.*

Två tredjedelar av den avlöning, som eljest skulle utgått, utgives för högst 120 dagar, dock ej för tid efter 90:e dagen från förlösningen.

6 §.

1 mom. Lärarinna i hushållsgöromål skall åtnjuta fri kost i samband med de praktiska övningarna i hushållsgöromål.

2 mom. Det åligger skoldistrikt att under pågående kurs tillhandahålla lärarinna i hushållsgöromål lämplig bostad jämte bränsle och för matlagning erforderliga anordningar eller, där lärarinnan så påfordrar, ersättning därför med minst 1 krona 50 öre om dagen. Tjänstgör lärarinna å annan ort än bostadsorten, skall bostaden vara försedd med erforderliga möbler.

Lärarinna å reglerad befattning vid fortsättningsskolan skall åtnjuta nämnda förmån även för tid, varunder hon icke tjänstgör men likväl äger rätt till arvode eller avlöning enligt 5 §.

Annan lärarinna, som upphör att tjänstgöra under pågående kurs, skall åtnjuta nämnda förmån, intill dess hennes tjänstgöring vid kursen eljest skulle upphört, därest hon under samma tid äger rätt till arvode enligt 5 §.

7 §.

Lärare i manlig eller kvinnlig slöjd i fortsättningsskola skall uppbära arvode med lägst 2 kronor 25 öre för undervisningstimme.

8 §.

Statsbidrag till skoldistriktet skall motsvara det lägsta belopp, som enligt 4, 5 och 7 §§ skall utgå såsom arvode eller avlöning.

Statsbidraget skall minskas med det belopp, skoldistrikt ägt uppbära i sjukpenning enligt olycksfallsförsäkringslagen eller lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar på grund av lärarinnas i hushållsgöromål olycksfall i tjänsten eller i tjänsten ådragen yrkessjukdom. Motsvarande avdrag skall även ske, då skoldistrikt står självrisk för utgivande av sjukpenning.

Denna kungörelse träder i kraft den .

Övergångsstadgande. För lärarbefattning, som reglerats jämlikt § 2 mom. 1 i kungörelsen den 30 december 1932 om avlöning åt lärare vid fortsättningsskolan samt statsbidrag till sådan avlöning, skall statsbidrag icke utgå med lägre belopp än som skulle utgått enligt nämnda kungörelse.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
I. Provisorisk reglering av anställnings- och avlöningsförhållandena för lärarinnor i hushållsgöromål vid fortsättningsskolor m. m.	2
1. Inledning	2
2. Den nuvarande omfattningen av undervisningen i hushållsgöromål och slöjd	3
3. De sakkunnigas motivering för provisoriska åtgärder	4
4. Skolkökslärarinnornas löne- och anställningsförhållanden	7
a) Tillsättningsförfarandet	7
b) Arvode och avlöning	10
c) Avlöningsförmåner vid tjänstledighet m. m.	14
d) Naturaförmåner	17
5. Omreglering av arvodet för undervisning i slöjd	18
6. Statsbidrag till avlönande av lärare i hushållsgöromål och slöjd vid fortsättningsskola	20
7. Kostnadsberäkningar	21
Departementschefen	22
II. Förslagsanslaget till Fortsättningsskolor: Bidrag till avlöning åt lärare	25
Departementschefen	25
III. Hemställen	26
Bilaga	27